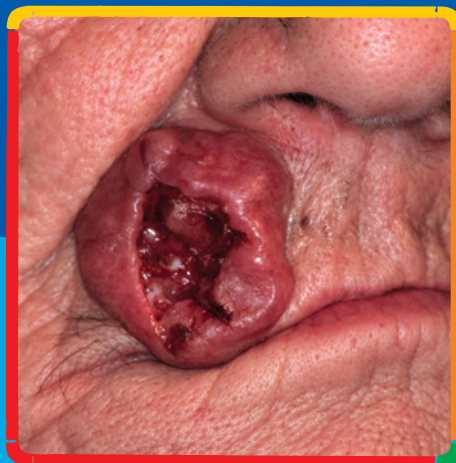

Sonkodi István

Orális és maxillofaciális medicina

Sonkodi István

Orális és maxillofaciális medicina

Diagnózis és kezelés

Semmelweis Kiadó

www.semmelweiskiado.hu

B u d a p e s t , 2 0 0 6

© *Sonkodi István, 2006*

ISBN 963 9656 02 X

e-ISBN 978-963-331-494-4

Az elektronikus kiadás (pdf) a 2006-ban, ugyanezen a címen megjelent hagyományos könyv (ISBN 963 9656 02 X) alapján készült

A könyv és adathordozó (legyen az e-könyv, CD vagy egyéb digitális megjelenés) szerzői jogi oltalom és kizárólagos kiadói felhasználási jog alatt áll. Bármely részének vagy egészének mindennemű többszörözése kizárólag a szerkesztők, a szerzők és a kiadó előzetes írásbeli engedélye alapján jogszerű.

Felelős kiadó: Táncos László igazgató

Tördelőszerkesztő: Békésy János

Borító: Táncos László

SKD: 0074

Terjedelem: 35 (A/5) ív

Tartalomjegyzék

1. ORÁLIS ÉS MAXILLOFACIÁLIS DIAGNOSZTIKA

Anamnézis	15
Preventív vizsgálat	15
Klinikai betegevizsgálat	16
További vizsgálatok	19

2. FEJLŐDÉSI ÉS GENETIKAI RENDELLENESÉGEK

Veleszületett ajaksipoly (sacci et fistulae connatales labiorum)	23
Fox–Fordyce-granulomok	24
Leukokeratosis congenita (fehér szivacsos naevus)	24
Ancyloglossia	25
Ajakfék-megnagyobbodás (hypertrophia frenuli labii superioris)	25
Paramedian frenulum	26
Dyskeratosis follicularis (morbus Darier)	26
Lingua thyreoidea (struma lingualis)	27
Dyskeratosis congenita	27
Labium leporinum, egyoldali	28
Labium leporinum, kétoldali	28
Teljes szájpadhasadék (cheilognathopalatoschisis)	28
Inkomplett szájpadhasadék (palatoschisis)	28
Gótikus szájpad	29
Kettős ajak (labium duplex)	29
Ajakhasadék (cheiloschisis)	30
Microstomia	30
Tonsilla linguae lateralis (hypertrophia papillae foliate)	30
Lingua bifida incompleta (glossoschisis)	31
Lingua bifida incompleta és macroglossia congenitalis	31
Lingua trifida incompleta	31
Lingua fissurata (lingua scrotalis, lingua plicata)	31
Hemihypertrophia linguae	32
Hemihypertrophia faciei	32
Aplasia, hypoplasia uvulae	33
Uvula bifida	33
Hypertrophia masseterica	33
Naevus flammeus („tűzfolt")	34
Naevus flammeus medialis (Unna-naevus)	35
Encephalotrigeminalis angiomatosis (Sturge–Weber-szindróma)	35
Peutz–Jeghers-szindróma (pluriorificialis lentiginosis)	37
Naevus sebaceus (Jadassohn)	38
Epulis congenitalis	38
Fibromatosis gingivae (elephantiasis gingivae)	39

Fibrosus fejlődési malformatio és torus palatinus	39
Lymphoedema primarium (Nonne–Milroy-betegség)	40
Neurofibromatosis (Recklinghausen-betegség)	40
Epidermolysis bullosa hereditaria	41
Basalsejtes naevus-szindróma (Gorlin–Goltz-szindróma)	42
Keratosis palmaris et plantaris diffusa (Unna–Thost-szindróma)	44
Cowden-szindróma	44
Sclerosis tuberosa (Pringle–Bourneville-betegség)	45
Cherubismus	46
Bonnevie–Ulrich-szindróma (Pterigium-szindróma)	47
Pseudoxanthoma elasticum	47
Ehlers–Danlos-szindróma	48
Marfan-szindróma	48
Down-szindróma (mongolismus)	50
Pachyonychia congenita	51
Falot-tetralógia	51
Short-szindróma	52
Keratosis palmoplantaris congenita (Papillon–Lefèvre-szindróma)	52
Gardner-szindróma	54

3. BAKTERIÁLIS BETEGSÉGEK

Folliculitis	55
Impetigo contagiosa – pyoderma (ótvár)	55
Furunculus	57
Carbunculus	57
Necrotizáló fasciitis	58
Gingivostomatitis ulcerosa, ulceronecrotica	58
Plaut–Vincent-angina	59
Stomatitis ulcerosa, stomatitis ulceronecrotica – gangraenosa (cancrum oris, noma)	59
Erysipelas (orbánc)	61
Scarlatina (skarlát, vörheny)	61
Pyoderma shanceriforme	62
Pyoderma folliculare	63
Gingivostomatitis streptococcica	64
Lágyrészsabscessus	64
Akut bakteriális (suppurativ) parotitis	65
Osteomyelitis	66
Buccalis cellulitis	67
Phlegmone (cervicofacialis cellulitis)	67
Tuberculosis (gümőkór)	68
Tuberculosis cutis colliquativa (scrophuloderma)	69
Tuberculosis cutis luposa (lupus vulgaris, bőrfarkas)	70
Primer syphilis	71
Szekunder syphilis II.	72

Tercier syphilis III.	72		
Lyme-kór	74		
Gonococcalis stomatitis	74		
Actinomycosis	74		
Diphtheria (torokgyík)	75		
Fogeredetű abscessus	76		
Extraoralis fogeredetű gyulladás és fistula	76		
Atheroma inflammata	77		
Staphylococcus-ulceratio	77		
TRÓPUSI BETEGSÉG	78		
Lepra	78		
4. PROTOZOONOS BETEGSÉGEK			
Toxoplasmosis	79		
Macsakarmolási betegség	80		
Leishmaniasis	80		
Tularaemia (nyúlpestis)	81		
5. VÍRUSOS BETEGSÉGEK			
Herpes simplex recidivans (herpes labialis)	83		
Herpes simplex impetiginosa	85		
Ekzema herpeticum	85		
Primer gingivostomatitis herpetica	85		
Kontakt herpeses fertőzés (herpes gladiatorum)	86		
Herpes zoster (övsömör)	87		
Akut lymphonodularis pharyngitis	90		
Herpangina	90		
Mononucleosis infectiosa (Pfeiffer-féle mirigyláz)	90		
Morbilli (kanyaró)	91		
Cytomegalovírus-fertőzés	92		
Condyloma acuminatum (hegyes függőly, kakastaréj)	92		
Verruca vulgaris (szemölcs)	93		
Hyperplasia epithelialis focalis (Heck-betegség)	96		
Kéz-, láb- és szájbetegség (Hand-, foot and mouth disease)	96		
Molluscum contagiosum	97		
Rubeola (rózsahimlő)	98		
Varicella (bárányhimlő)	99		
Influenza (grippe)	99		
Parotitis epidemica (mumps)	100		
6. GOMBÁS BETEGSÉGEK			
HELYI MYCOSISOK	101		
Akut álhártyás candidosis (soor) (szájpenész)	101		
Akut atrophias candidosis (erythematosis)	103		
Krónikus atrophias candidosis (fogsorstomatitis)	104		
Krónikus hyperplasticus candidosis (Candida leukoplakia)	105		
Krónikus multifocalis candidosis	106		
Szájpad papillaris hyperplasiája (Candida-fertőzött)	107		
Krónikus mucocutan candidosis	108		
Candida endocrinopathias szindróma	109		
Mycosis barbae superficialis et profunda	110		
Trichophytia (Trichophyton rubrum)	110		
Tinea corporis superficialis	110		
SZISZTÉMÁS MYCOSISOK	111		
Sporotrichosis	111		
Mucormycosis	111		
Aspergillosis	112		
Histoplasmosis	113		
Rhinosporeidiosis	114		
Paracoccidioidomycosis (dél-amerikai blastomycosis)	114		
7. AJAKBETEGSÉGEK (cheilopathiák)			
Cheilitis exfoliativa	117		
Cheilitis angularis (perlèche) (angulus infectiosus)	118		
Cheilitis glandularis	119		
Cheilitis fissurata	120		
Cheilitis radiogenes acuta	121		
Cheilitis radiogenes chronica	121		
Cheilitis actinica acuta	121		
Cheilitis chronica	121		
Cheilitis granulomatosa (Miescher-féle betegség)	122		
Cheilitis medicamentosa	123		
Perioralis dermatitis seborrhoica	123		
Perioralis dermatitis	124		
Cheilitis diabetica	124		
Cheilitis lichenoides	125		
Cheilitis uraemica	125		
Retinoid cheilitis	125		
Cheilitis hepatica	126		
Pemphigus-cheilitis	126		
Akut urticaria (cheilitis allergica)	126		
Lupus – cheilitis	127		
Cheilitis mycotica	127		
Leukoplakia – cheilitis	127		
Cheilitis leukaemica chronica	127		
Cheilitis plasmacellularis	128		
Cheilitis haemorrhagica-myeloma multiplex	128		
8. NYELVBETEGSÉGEK (glossopathiák)			
Glossitis mediana rhombica	129		
Nyelvoedema	130		
Glossitis allergica	131		
Nyelvlepedék (lingua fuliginosa)	132		
Papillitis lingulis (hypertrophia papillae fungiformis)	133		
Hypertrophia papillae circumvallatae	133		
Glossitis ulceromembranacea	134		
Glossitis acuta profunda	135		
Lingua geographica (glossitis migrans, erythema migrans, térképnyelv)	135		
Lingua pilosa (szőrnyelv)	137		
Abscessus linguae	139		
Glossitis chronica	140		
Glossitis chronica sclerotisans	140		
Lingua plicata (lingua scrotalis fissurata)	141		
Krónikus hyperplasticus candidosisos nyelvelváltozás	141		
Reiter-szindrómás nyelvelváltozás	141		
Glossitis interstitialis luetica	142		
Lingua plicata cerebelliformis	142		
Lingua plicata lateralis	142		
Hypertrophia linguae bilateralis	143		
Melkersson–Rosenthal-szindrómás nyelvelváltozás	143		
Glossitis leukaemica	143		
Akut atrophias candidosisos glossitis	144		
Glossitis psoriatica	144		
Glossitis uraemica	144		
Amyloidosisos nyelvelváltozás	145		
Hemihypertrophia linguae	145		
Glossodynia (glossopyrosis)	145		
Csipkézett nyelv	146		
Glossitis plasmacellularis	146		
9. FIZIKAI, KÉMIAI ÉS IATROGÉN ÁRTALMAK			
FIZIKAI ÁRTALMAK (MECHANIKAI-TRAUMÁS KÖROKOK)			
Verekedés	147		
Halszájka	147		

Csont	148	Idegentest-tattoo	185
Corpus alienum (idegentest)	148	EGYÉB IATROGEN ÁRTALMAK	186
Bullosus mechanikus ártalom	148	Cervicofacialis emphysema	186
Haematoma	149	Oroantralis fistula	186
Beharapás (epilepsia, érzéstelenítés)	150		
Sportsérülés	151		
Fellatio	151	10. IMMUNOLÓGIAI KÓRKÉPEK,	
Ulcus decubitalis	151	ALLERGIÁS BŐR- ÉS	
Traumás eosinophil granuloma	155	SZÁJBETEGSÉGEK	
Cunnilinguatio	156	Ekzema seborrhoicum	187
Irritációs granuloma – fibroma	156	Krónikus degeneratív ekzema	188
Vattatekeres-ártalom (ulcus)	158	Crusta sebacea (lactea)	189
Sebkampó-ártalom	159	Ekzema impetiginosum	189
Granuloma fissuratum (fogsor-irritációs hyperplasia)	159	Dermatitis seborrhoica (felnőttkori)	189
„Protézisgranuloma” (fogsor-irritációs hyperplasia)	160	Urticaria	190
Factitius trauma (táplálószer)	160	Prurigo	190
Lágyrész- és csontdestructio	160	Quincke-oedema (angioneuroticus oedema)	192
Morsicatio buccarum et labiorum et linguorum (pathomimia mucosae oris)	161	KONTAKT STOMATITIS ALLERGICA	194
Bruxismus (dörzsöléses keratosis)	163	Fém	194
Diapneusis (proptosis)	164	Akrilát fogsor	195
Piercing	165	Higident fertőtlenítő	195
HÓ OKOZTA ÁRTALOM (ÉGÉS, FAGYÁS,		Fogpaszta	195
ELEKTROMOS ÁRAM)	165	Ajakrúzs	195
Combustio (égés, meleg)	165	Propolis	196
Congelatio (fagyás)	167	Negro cukor	196
Elektromos áram okozta ártalom (combustio electrica)	167	Rágógumi	196
MÉRGEZÉS	167	Cink-oxid-eugenol	197
Nátronlúgmérgezés	167	Szájvíz	197
KÉMIAI ÁRTALMAK	168	Lidocain	197
Triklórecetsav	168	Gingisol	197
Acetylsalicylsav (Aspirin)	169	NUTRITÍV ALLERGIA	198
Karbolsav	169	Mandulás édesség	198
Sósav	169	GYÓGYSZERALLERGIA	198
Ezüst-nitrát (argentum nitricum)	170	STOMATITIS MEDICAMENTOSA	198
Fluorouracilum	170	Sumetrolim (szulfonamid)	198
Krómkénsav	171	Tauredon (arany)	199
Szódabikarbóna (NaHCO ₃)	171	Karil	199
Akkumulátorsav	171	Penicillin	200
Hidrogén-peroxid (hydrogenium peroxydatum concentratum)	171	Indometacin (indometacinum)	200
Alkohol	172	Phenylbutazon (phenylbutazonum)	200
Jód	173	Barbiturat	200
Sóbszorszsz	173	Germicid (aminophenazonum)	201
Phenol	173	Natrium salicylicum	201
IONIZÁLÓ SUGÁRZÁS	174	Algopyrin	201
Radiogén mucositis (dermatitis)	174	ALLERGIÁS VASCULARIS PURPURA	202
Osteoradionecrosis	176	Sumetrolim (sulphametoxazolom)	202
Egyéb sugárkezelés utáni ártalmak	177	Voltaren (diclofenacum natricum)	203
GYÓGYSZEREK OKOZTA ÁRTALMAK	178	Phenylbutazon	203
Hydantoinártalom (Diphedan)	178	Phenophthaleinum	203
Egyéb gyógyszer okozta inhyperplasia	178	RECIDIVÁLÓ SZÁJFEKÉLYEK	204
Cytostaticumok okozta ártalom	179	Recidiváló aphtha (Mikulicz-aphtha; kis aphtha)	204
Immunsuppressiv gyógyszerek okozta ártalom	179	Nagy aphtha (Sutton-aphtha)	206
Penicillamin-ártalom (Byanodine, Metalcaptase)	179	Recidiváló herpetiform ulceratio (Cooke)	208
Béta-blokkolók	180	Behçet-szindróma	209
Vaccinia	180	Reaktív arthritis (Reiter-kór)	211
Érzéstelenítés utáni anaemia, necrosis	180	SZISZTÉMÁS AUTOIMMUN BŐR- ÉS SZÁJBETEGSÉGEK	211
Gyógyszer okozta avascularis csontnecrosis	181	Lupus erythematosus	211
Lichenoid elváltozások	181	Progresszív szisztémás sclerosis (PSS; scleroderma)	213
Corsodyl	182	Scleroderma circumscriptum	214
Phototoxicus dermatitis	182	Juvenilis scleroderma (scleroderma circumscriptum)	215
IDEGENTEST OKOZTA ÁRTALMAK (FÉMTETOVÁLÁS)	183	Rheumatoid arthritis (RA)	216
Amalgám	183	Felty-szindróma	216
Ezüst-poen	184	Dermatomyositis	217
Grafit	184	Sjögren-szindróma	218
Fémhíd	184	Sicca-szindróma	222
Golyóstoll	184	Graft versus host betegség (reakció)	223
Filctoll	185	Kevert kötőszöveti betegség (Sharp-szindróma)	224
Fogkefeszőrt	185	Immunhiány-betegség (hypogammaglobulinaemia)	224

VESICULOBULLOSUS BŐR- ÉS SZÁJBETEGSÉGEK	225	Májcirrhosis	274
Pemphigus vulgaris	225	Sugillatiók	275
Pemphigus vegetans	229	Naevus araneus („pók”- vagy „csillagnaevus”)	275
Pemphigus vulgaris juvenilis	231	Hepaticus coagulopathia	276
Pemphigus foliaceus	231	PANCREASBETEGSÉG	276
Pemphigus erythematous	231	Krónikus pancreatitis	276
Bullosus pemphigoid (oralis pemphigoid)	232	A SZÍV ÉS ÉRRENDSZER BETEGSÉGEI	277
Lichen planus pemphigoides	232	Infarctus linguae	277
Benignus nyálkahártya-pemphigoid (pemphigoid cicatricans)	233	Varicositas linguae	277
Paraneoplasziás pemphigus	234	Infarctus myocardii	278
Dermatitis herpetiformis	234	Dilatativ cardiomyopathia	278
Linearis IgA-betegség	236	VASCULITIS (NEM INFECTIÓS)	279
Erythema exsudativum multiforme	237	Panniculitis	279
Stevens–Johnson-szindróma (ectodermosis erosiva pluriorificialis)	241	LÉGUTAK BETEGSÉGE	279
		Asthma bronchiale	279
11. GRANULOMÁS MUCOCUTAN BETEGSÉGEK		NYÁLMIRIGY-BETEGSÉGEK	280
Melkersson–Rosenthal-szindróma	243	Sialolithiasis (nyálkövesség)	280
Sarcoidosis (sarcoid), lymphogranulomatosis benigna	246	Necrotizáló sialometaplasia	280
Eosinophil granuloma (Langerhans-sejt-histiocytosis)	247	Akut bakteriális parotitis	282
Hand–Schüller–Christian-betegség (Langerhans-sejt-histiocytosis)	247	Sialoadenosis (sialosis)	282
Wegener-granulomatosis	248	Mikulicz-betegség (-szindróma)	283
Középvonali granuloma	249	Heerfordt-szindróma (uveoparotitises paralysis)	283
Idegtest-granuloma	249	Gyermekkori recidiváló parotitis	284
		Nyálsipoly	284
12. SZERVRENDSZEREK ÉS SZERVEK BETEGSÉGEINEK SZÁJTÜNETEI		Sialoadenitis glandula submandibularis	284
ENDOCRIN BETEGSÉGEK	251	Kis nyálmirigy sialoadenitis	285
Acromegalia (hyperpituitarismus)	251	Xerostomia (sialopenia)	286
Hypopituitarismus	253	Sialorrhoea (nyálfolyás, ptyalismus)	286
Hyperthyrosis (Basedow-kór)	254	UROGENITALIS RENDSZER BETEGSÉGEI	287
Hypothyrosis (myxoedema)	255	Uraemia	287
Hashimoto-thyroiditis (struma lymphomatosa, krónikus lymphocytás thyroiditis)	256	Polycystás vese	292
Hypoparathyrosis (mellékpajzsmirigy-elégtelenség)	256	Akut intrinsic nephritis (akut uraemia)	293
Cushing-szindróma (mellékvesekéreg túlműködése)	257	Veseeredetű oedema	294
Addison-kór (mellékvesekéreg-elégtelenség)	258	GASTROINTESTINALIS RENDSZER BETEGSÉGEI	294
Diabetes mellitus	260	Gastritis chronica (gastroduodenalis betegségek)	294
VITAMINHIÁNYOK. TÁPLÁLKOZÁSI ÉS ANYAGCSERE-BETEGSÉGEK	262	Gastrooesophagealis reflux betegség	294
B ₂ -vitamin (riboflavin)	262	Crohn-betegség	
B ₃ -vitamin (niacin, nicotinsav), pellagra	262	(ileitis terminalis)	295
Folsavhiány	263	Colitis ulcerosa	298
C-vitamin-hiány (scorbut)	263	Pyostomatitis vegetans	299
Acrodermatitis enteropathica	264	Jejunalis phlebectasia	300
FEHÉRJE-ANYAGCSERE BETEGSÉGEI	264	Coeliakia (gluténszenzitív enteropathia)	300
Amyloidosis	264	HEMATOLÓGIAI BETEGSÉGEK SZÁJTÜNETEI	301
Lipoid-proteinosis (hyalinosis cutis et mucosae). Urbach–Wiethe-betegség	267	A VÖRÖSVÉRSEJTKÉPZŐ RENDSZER BETEGSÉGEI	301
Waldenström-féle macroglobulinaemia	268	Vashiányos anaemia (Plummer–Vinson-szindróma)	301
HÚGYSAVANYAGCSERE- BETEGSÉG	269	Anaemia perniciosa (véstes vérszegénység)	303
Hyperurikaemia (köszvény)	269	Aplastikus anaemia	303
PORFIRIN-ANYAGCSERE ZAVARA	269	Szekunder anaemia	305
Porphyria cutanea tarda (porphyria hepatica chronica)	269	Polycythaemia rubra vera	306
ÁSVÁNYI ANYAGCSERE BETEGSÉGEI	271	A FEHÉRVÉRSEJTKÉPZŐ RENDSZER BETEGSÉGEI	307
Hypercarotinaemia (karotin-icterus)	271	Malignus neutropenia (agranulocytosis)	307
Haemochromatosis (bronz diabetes)	271	Ciklikus neutropenia	308
TÁPLÁLKOZÁSI BETEGSÉG	272	Myelofibrosis	308
Proteinhiány	272	Myelodysplasiás szindróma	309
MÁJBETEGSÉGEK	272	HAEMORRHAGIÁS DIATHESISEK	309
Hepatitis	272	Idiopathiás thrombocytopeniás purpura (Werlhof-kór)	309
Hepatitis-C-vírusfertőzés	273	Symptomás thrombocytopenia	311
Cirrhosis biliaris	274	Von Willebrand-betegség (hereditaer pseudohaemophilia)	312
		Gyógyszer okozta thrombocytopathia	313
		Coagulopathián alapuló purpura (haemophilia)	313
		Anticoagulansok okozta vérzékenység	313
		Teleangiectasia hereditaria haemorrhagica (Osler–Wéber–Rendu-betegség)	314
		Henoch–Schönlein-purpura	316
		Teleangiectasia hereditaria benigna	316
		Purpura senilis	316
		Angina bullosa haemorrhagica (lokalizált oralis purpura)	317

IDEGRENDSZER BETEGSÉGEI	317	Fibroma	349
Agyvérzés (haemorrhagia cerebri)	317	Óriássejtes fibroma	350
Amyotrophiás lateralsclerosis	318	Fibroepithelioma (fibroepithelialis polypus)	350
Postherpeticus neuralgia	319	Perifériás odontogen fibroma	350
Trigeminus neuralgia	319	Fibroma calcificans	350
Érzékiesség a nervus trigeminus területén	319	Fibrolipoma	351
Epilepsia	320	Cheloid	351
Nervus hypoglossus bénulás	320	Hidradenoma (syringoma)	352
Bell-féle paresis (idiopathiás facialis paresis)	321	Hydrocystoma	352
Bulbaris paralysis	321	Adenoma sebaceum	352
SZÁJBETEGSÉGEK PSZICHIÁTRIAI VONATKOZÁSAI	322	Trichoepithelioma (epithelioma adenoides cysticum)	353
Oropyrosis (oralis dysaesthesia)	322	Pilomatrixoma (epithelioma calcificans – Malherbe-epithelioma)	353
Óncsonkítás (factitio)	322	Dermatofibroma	353
VÁZIZOMRENDSZER BETEGSÉGE	323	Szimmetrikus perifériás fibroma	354
Myasthenia gravis	323	Multiplex nyaki fibroma	354
MOZGÁSSZERVI BETEGSÉG	323	Lipoma	354
Spondylitis ankylopoetica	323	Szimmetrikus benignus lipomatosis (Launois–Bensaude-szindróma – Madelung-betegség)	356
		Pleomorph adenoma	357
		Adenoma basocellulare	359
		Oncocytoma	359
		Cystadenoma papillare lymphomatosum (Warthin-tumor)	359
		Canalicularis adenoma	360
		Haemangioma capillare	360
		Naevus araneus – spider-naevus („csillag- vagy póknaevus”)	361
		Haemangioma cavernosum	361
		Fibrohaemangioma	364
		Glomustumor (glomangioma)	364
		Arteriovenosus aneurysma (haemangioma)	364
		Haemangioma senile	366
		Angiomatosis	367
		Phlebectasia	367
		Intravascularis haemangioendothelioma (Masson-tumor)	367
		Lymphangioma hypertrophicans (cysticum)	368
		Lymphangioma cavernosum	369
		Lymphangioma capillaris (haemangiolympfangioma)	369
		Hygroma colli congenicum (cysticus hygroma)	370
		Szemcséssejtes tumor (Abrikossoff-tumor)	371
		Schwannoma (neurinoma, neurilemmoma)	372
		Neurofibromatosis plexiformis	373
		Neurofibroma	373
		Myxoma (lágyrész-myxoma)	374
		Leiomyoma	375
		Angiokeratoma circumscriptum	375
		Granuloma pyogenicum (granuloma teleangiectaticum)	375
		Periférikus óriássejtes granuloma	376
		Granuloma gravidarum	376
		Oroantralis fistula és polypus – granuloma	377
		Fistula granuloma	377
		Postextractiós granuloma	377
		Parodontoma (epulis) granulomatosum	378
		Parodontoma fibrosum	378
		Parodontoma gigantocellularis	379
		Centrális óriássejtes tumor	379
		Naevus pigmentosus (junctionalis)	380
		Naevus pigmentosus (compound)	381
		Naevus pigmentosus (intradermalis)	382
		Naevus pigmentosus pilosus (intradermalis)	382
		Naevus pigmentosus intradermalis (congenitalis naevus)	382
		Naevus pigmentosus amelanoticus (intradermalis)	383
		Naevus dysplastikus	383
		Naevus coeruleus (kék naevus)	383
		Ephelis (szeplő)	384
		Lentigo simplex	385
		Ota-naevus	385
		Naevus verrucosus (ún. „Harter”-naevus)	386
		Csecsemőkori melanoticus neuroectodermalis tumor	386
		Verruca seborrhoeica (verruca senilis, keratosis seborrhoeica)	386
		Xanthoma planum (xanthelasma palpebrarum)	388
13. BŐR- ÉS SZÁJBETEGSÉGEK AZ OROFACIALIS RÉGIÓBAN			
Psoriasis (pikkelysömör)	325		
Psoriasis exsudativa	329		
Arthropathia psoriatica	329		
Acne vulgaris	330		
Comedo	330		
Naevus comedonicus	331		
Rosacea (papulopustulosa)	331		
Rhinophyma	331		
Atrophia senilis cutis	332		
14. A BŐR ÉS SZÁJNYÁLKAHÁRTYA SZÍN- ÉS PIGMENTZAVARAI			
HYPERPIGMENTÁCIÓK	333		
Melanoplakia (faji pigmentatio)	333		
Idiopathiás melaninpigmentatio	334		
Chloasma hepaticum	334		
Melasma (chloasma), májfolt	334		
Chloasma hormonale	335		
Chloasma gravidarum	335		
Chloasma climacterium	336		
Chloasma cosmeticum	336		
GYÓGYSZEREK OKOZTA HYPERPIGMENTATIO	336		
Fémmelanosis	338		
Argyriasis (argyria)	338		
Bőrbetegség utáni hyperpigmentatio	339		
Szisztémás és malignus betegség utáni hyperpigmentatio	339		
Radiogen hyperpigmentatio	340		
LEUKODERMÁK	340		
Albinismus	340		
Vitiligo	341		
Bőrbetegség utáni depigmentatio	342		
Sugárkezelés utáni depigmentatio	343		
15. JÓINDULATÚ DAGANATOK, DAGANATSZERŰ ÁLLAPOTOK ÉS CYSTÁK			
Papilloma	345		
Papilloma keratoticum	346		
Levélfibroma (papilloma)	347		
Hyperplasia papillaris palati (papillomatosis palati)	347		
Papillomatosis (multiplex papilloma)	348		
Verrucosus hámphyperplasia (hyperplasia verrucosa)	348		

Verruciform xanthoma	388	Lichen reticularis	429
JÓINDULATÚ ODONTOGEN ÉS NEM ODONTOGEN TUMOROK	389	Lichen planus bullosus	431
Perifériális kalcifikáló epithelialis odontogen tumor	389	Lichen atrophicus	431
Ameloblastoma (adamantinoma)	389	Lichen atrophicus et reticularis	433
Extrém ameloblastoma	390	Lichen atrophicus et hypertrophicus	433
Odontoma	391	Lichen sclerosus et atrophicus	434
Odontogen myxoma	392	Lichen bullosus et atrophicus	434
Osteoma	392	Lichen ruber verrucosus	434
Exostosis	394	Lichen exulcerans (erosivus)	435
Multiplex exostosis	394	Lichen hypertrophicus (plakk típusú lichen)	436
Torus palatinus	395	Lichen pigmentosus	437
Torus mandibularis	396	Lichen-carcinoma	438
CYSTÁK	396	Lentigo maligna (Hutchinson-folt)	439
Cysta radicularis	396	Sideropenia (Plummer–Vinson-szindróma)	439
Cysta globulomaxillaris	397	Lupus erythematosus krónikus discooides	439
Cysta eruptionalis	397	Cornu cutaneum (bórszarv)	443
Cysta nasopalatinalis	397	Nyálkahártyaszarv	444
Cysta papillae palatini	398	Keratoacanthoma (molluscum sebaceum et pseudocarcinomatousum, keratocarcinoma)	444
Cysta primordialis (odontogen keratocysta)	398	Keratosi actinica (solaris), keratoma senile	445
Cysta nasolabialis	399	Krónikus gyulladás és irritatio	446
Cysta gingivalis neonatalis (Epstein-gyöngyök, Bohn-csomók)	399	Xeroderma pigmentosum	447
Cysta gingivalis (felnőttkori – adulta)	399	SZÁJÜREG FEHÉR LAESIÓI	447
Mucocela	400	Leukokeratosi nicotina palati	447
Ranula	400	Leukooedema	448
Cysta dermoides	401	Linea alba	449
Atheroma	402	Hajas leukoplakia	450
Cysta epidermalis	403	Félvastagbőr-beültetés	450
Cysta lymphoepithelialis	404		
Cysta ductus thyroglossi	405		
Elastosis senilis cysta et comedonica	405		
FIBROOSSEUS ELVÁLTOZÁSOK	406		
Fibrosus dysplasia	406		
Paget-kór (osteodystrophia deformans)	407		
EGYÉB JÓINDULATÚ DAGANATOS MEGBETEGEDÉSEK	408		
Gyulladásos pseudotumor	408		
16. PRAECANCEROSUS ELVÁLTOZÁSOK, ÁLLAPOTOK, ÉS FEHÉR LAESIÓK		17. ROSSZINDULATÚ DAGANATOK	
Leukoplakia simplex (homogén)	409	HÁMEREDETŰ MALIGNUS DAGANATOK	453
Irritatív leukokeratosi (leukoplakia) (frictionalis keratosi)	412	Alsóajak-rák	453
Nem homogén leukoplakia (leukoplakia verrucosa)	412	Felsőajak-rák	457
Leukoplakia papilliformis (proliferatív verrucosus leukoplakia)	414	Carcinoma spinocellulare (spinalioma)	460
Erythroleukoplakia (leukoplakia erosiva, foltos leukoplakia)	415	Nyelvrák	460
Nodularis leukoplakia	416	Szájfenékrák	462
Candida-leukoplakia (krónikus hyperplasticus candidosis)	417	Pofarák	464
Füstmentes dohányos keratosi (leukoplakia)	418	Ínyrák	466
Leukoplakia syphilitica (glossiti syphilitica sclerotisans)	419	Alveolaris carcinoma	469
Leukoplakia-carcinoma	419	Odontogen carcinoma	469
Erythroplakia (erythroplasia)	421	Szájpadrák	470
Melano-leukoplakia	422	Basaloid laphámrák	472
Bétekrágó-elváltozás	423	Tonsillolinguális carcinoma	472
Bowen-kór (carcinoma in situ)	423	Uvulacarcinoma	473
Oralis submucosus fibrosi	424	Hypopharynxrák	473
Cheilitis actinica chronica	425	Nasopharyngealis carcinoma (lymphoepithelioma)	474
Candida-cheilitis	426	Carcinoma adenosquamosum	474
Cheilitis abrasiva preaecancerosa (Manganotti)	426	Arcüregrák	474
Radiogen keratosi	426	Carcinoma verrucosum (Ackerman-tumor)	475
Lichen planus (oris)	427	Bőrrák (elszarusodó laphámrák)	477
Lichen oris papularis	427	Duplex carcinoma (szinkron carcinoma)	478
Lichen anularis	428	Malignus proliferáló trichilemmalis cysta	479
		Carcinoma basocellulare (basalioma)	479
		Basalioma solidum	479
		Basalioma multiplex	480
		Basalioma cysticum	480
		Superficialis carcinoma basocellulare	480
		Basalioma planum cicatricans	481
		Basalioma exulcerans	481
		Basalioma pigmentosum	483
		Basalioma terebrans	483
		MIRIGYHÁM EREDETŰ MALIGNUS DAGANATOK	485
		Carcinoma adenoides cysticum (cylindroma)	485
		Carcinoma acinocellulare	487
		Lobularis carcinoma	488
		Pleomorph adenoma malignum	488
		Adenocarcinoma solidum	489
		Basalsejtes adenocarcinoma	490
		Világossejtes adenocarcinoma	491
		Eccrin carcinoma	491

Carcinoma mucoepidermoides	491		
Centrális mucoepidermoid carcinoma	492		
Nyálmirigy primer laphámrákja	493		
FESTÉKES EREDETŰ MALIGNUS DAGANATOK	494		
Melanoma malignum	494		
Lentigo maligna melanoma	496		
ÉREREDETŰ MALIGNUS DAGANAT	497		
Haemangiopericytoma	497		
KÖTŐSZÖVETI EREDETŰ MALIGNUS DAGANATOK (SARCOMA)	497		
Sarcoma polymorphocellulare	497		
Osteosarcoma	498		
Fibrosarcoma	498		
Plasmasejtes sarcoma	499		
Malignus fibrosus histiocytoma (fibroxanthosarcoma)	500		
Leiomyosarcoma	500		
Liposarcoma	501		
Angiosarcoma	501		
Chondrosarcoma	501		
Ewing-sarcoma	502		
Kaposi-sarcoma (sarcoma multiplex idiopathicum haemorrhagicum)	503		
Radiációs sarcoma	505		
LYMPHORETICULARIS RENDSZER ÉS A VÉRKÉPZŐ SZERVEK MALIGNUS DAGANATAI	505		
Hodgkin-lymphoma (lymphogranulomatosis maligna)	505		
Nem-Hodgkin-lymphoma	506		
B-sejtes nem-Hodgkin lymphoma	507		
Follicularis lymphoma	509		
Nagy B-sejtes malignus lymphoma	509		
Köpenysejtes lymphoma	510		
Burkitt-lymphoma	510		
Mycosis fungoides	511		
Sézary-szindróma (T-sejtes lymphoma)	512		
Myeloma multiplex	512		
Extramedullaris plasmocytoma (B-sejtes lymphoma)	513		
LEUKAEMIÁK	514		
Akut myeloid leukaemia	514		
Akut lymphoblastos leukaemia	517		
Akut monocytás leukaemia	517		
Krónikus myeloid leukaemia	518		
Krónikus lymphoid leukaemia	519		
MÁSODLAGOS MALIGNOMÁK	521		
Szekunder carcinoma	521		
AZ IDEGRENSZER ROSSZINDULATÚ DAGANATA	523		
Merkel-sejt-carcinoma	523		
PARANEOPLASZIÁS BŐR- ÉS SZÁJBETEGSÉGEK ÉS TÜNETEK	523		
Acanthosis palmaris	523		
Erythrodermia	524		
Glucagonoma-szindróma	524		
Cowden-szindróma	526		
Dermatitis ulcerosa (pyoderma gangraenosum)	526		
Eruptiv angiomák	526		
Peutz-Jeghers-szindróma	527		
EGYÉB	527		
Recidíva	527		
Metastasis	528		
18. ORÁLIS ÉS MAXILLOFACIÁLIS BETEGSÉGEK KEZELÉSE (gyári és magisztrális készítmények)			
Vírusellenes szerek		529	
Corticosteroid gyógyszerek		529	
Szájszárazság (Xerostomia) kezelése		530	
Antiszeptikumok		530	
Gombaellenes készítmények		531	
Gyulladáscsökkentők, fájdalomcsillapítók, fekélyek kezelése (baktérium, vírus, gomba)		531	
Antibakteriális szerek (szájnyálkahártya)		532	
Hámósítók (ajak, bőr)		533	
Vérzéscsillapítók		533	
Antihisztaminok		533	
Retinoidok		533	
Daganatellenes és immunmoduláns szerek (Cytostaticumok)		534	
Nemszteroid gyulladáscsökkentők és fájdalomcsillapítók		534	
Fájdalomcsillapítók és lázcsökkentők		534	
Tápszerek		535	
Antibakteriális készítmények		535	
Szájnyálkahártya-fekélyek kezelése		535	
Szájszárazság kezelése		536	
Gyulladáscsökkentők és fájdalomcsillapítók (szájnyálkahártya)		536	
Gombaellenes készítmények (szájnyálkahártya)		537	
19. ORÁLIS ÉS MAXILLOFACIÁLIS BETEGSÉGEK DIAGNÓZISA ÉS DIFFERENCIÁLDIAGNÓZISA			539
IRODALOM			549
TÁRGYMTATÓ			553

Előszó

A sztomatológián belül az Oralis és Maxillofacialis medicina jellegzetesen interdiszciplináris tudomány, ebből eredően jelentősen eltérve attól diagnosztikai és gyógyító módszerekben.

Törekvésem az volt, hogy ne csak képekkel illusztrált ismereteket adjak, hanem az is, hogy a könyvből számos orvosi szakterület együttműködésének fontossága is kisugározzon és terjedjen. Csak akkor várható eredmény, ha a fogorvosok és orvosok a szájnyalkahártyát a belső szervi betegségek „mini képernyőjének” tekintik, ahova a szervezetben zajló kórfolyamatok tünetei vetülnek ki. Így a belső szervi, illetve a szisztémás betegségek figyelembe vétele és ismerete nélkül nem képzelhető el a bőr és szájnyalkahártya betegségek helyes diagnózisa és kezelése. A könyv új bővített és átdolgozott kiadásában arra törekedtem, hogy tovább gyarapítsam a 35 éves klinikai gyakorlatomból kiemelésre érdemes betegségek ismertetése mellett színes képanyagot (1827 db).

Nemzetközi összehasonlításban hazánkban a sztomato-onkológiai megbetegedések gyakorisága és halálozási aránya az utóbbi évtizedekben drámaian emelkedett. A könyv bővítésében és átdolgozásában megkülönböztetett hangsúlyt kívántam helyezni arra, hogy elsősorban a sztomatológiai onkodiagnosztikában és onkoterápiában nyújtsak olyan segítséget, amely befolyásoló lehet a kedvezőtlen tendencia megfékezésében.

A külföldi hallgatók oktatása és idegenforgalomból származó betegek jelentkezése és kezelése késztetett arra, hogy földrajzilag távoli országokban előforduló, hazánkban nem, vagy alig ismert betegségeket is szerepeltetve teljesebbé tehessem a könyvet, újabb ismeretek bővítésére.

Az atlasz ábraanyagát a Szegedi Fogászati és Szájsebészeti Klinika stomato-onkológiai és Orális medicina szakambulanciáján 1970-től bejegyzett és kezelt betegekről készített fotókból válogattam.

Az 1992-ben megjelent atlaszhoz képest az új monografikus szándékkal írt könyv abban is különbözik és remélhetőleg többet ad, hogy nemcsak az oralis és maxillofacialis diagnosztikában, hanem a terápiában is segítséget nyújt majd.

A betegségek diagnosztizálásában a klinikai képre támaszkodtam, de a végső kórismét a kliniko-pathológiai (szövettan, elektronmikroszkópia, immunhisztológiai, mikrobiológiai, stb.) diagnózis adta.

Abban bízom, hogy az új kiadás visszatükrözi az Oralis és Maxillofacialis medicinában több évtizede „aszúsodott” tapasztalataimat és az így felhalmozott ismeretanyagból a gyakorló fogorvos, orvos és klinikus is profitálva, a betegek jobb ellátásában is hasznosíthatja.

Azt remélem, hogy a könyv több szakterület (fül-orr-gégészet, bőrgyógyászat, belgyógyászat, szájsebészet, gyermekgyógyászat, onkológia, stb.) számára is hasznos adalékkal tud majd szolgálni. Megítélésem szerint a könyv kiegészítő támogatást gyűjthet az alap és továbbképzésben is, de a háziorvosok között is számíthat érdeklődésre.

Szeretném hinni, hogy a kézikönyv nemcsak a hazai fogorvosi, orvosi gyakorlatba, hanem országhatáron túl is beépülne a magyar nyelvű alap- és továbbképzés segítségével.

Köszönettel tartozom mindazon kollegáknak, akik képekkel segítettek kiegészíteni a hiányzó körképet: Prof. Kovács Ádám, Szeged, ábra: 9/120, 17/131; Dr. Kocsis S. Gábor, Szeged, ábra: 2/11; Prof. Dobozy Attila, Szeged, ábra: 3/52, 3/53, 3/54, 3/57, 3/58; Prof. Füzesi Kristóf, Szeged, ábra: 2/19, 2/20, 2/21; Prof. K. W. Stephen, Skócia, ábra: 17/245; Prof. A. G. Farman, USA, ábra: 2/73, 2/74, 2/75, 5/50, 5/51, 5/52, 5/58, 5/59, 5/60; Dr. M. Hadithi, Hollandia, ábra: 6/41; Prof. D. K. Daftary, India, ábra: 3/22, 16/65, 16/66; Prof. Arfan ul Bari, Pakisztán, ábra: 4/5; Dr. J. M. Núñez Marti, Spanyolország, ábra: 3/80, 3/81; Dr. P. Laschumroonvaropong, USA, ábra: 6/45; Dr. F. Femiano, Olaszország, ábra: 10/183, 10/184; Prof. Saverio Capodiffero, Olaszország, ábra: 17/187; Dr. D. Dakovic, Szerbia, ábra: 12/39, 12/40, 12/41; Pablo Agustin Vargas, Brazília, ábra: 6/43; Dr. Arthur (Art) DiSalvo, USA, ábra: 6/44, 6/47; Dr. Leon Ardekian, Izrael, ábra: 17/218, 17/219; Dr. Adolfo Arthur Nouel, Rep. Dominikai Köztársaság, ábra: 2/92, 2/93; Prof. USA Thisyakorn, Tájföld, ábra: 3/71, 3/72; Prof. C. M. Allen, USA ábra: 17/188.

Köszönet illeti az anyag gépelésében, számítógépre való átvitelében Gazdagné Susula Katalint. A betegek pontos regisztrálásában Henel Terézia, Enginé Gyöngyösi Csilla és Gutti Henrietta volt segítségemre. A fotókat Vigh László, Molnárné Kiss-Dózsai Zsuzsanna és Sonkodi István készítették, Dezső Mihálynak a fotók scanneléséért vagyok hálás. A terápiás fejezetben Dr. Regdon Géza és Dr. Mód Lászlóné nyújtott segítséget. Segítségemre voltak még Márton Katalin és Hollcsikné Kocsó Mária.

Kivételes öröm és nagy megtiszteltetés számomra, hogy könyvem lektorálását két, a hazai mellett nemzetközileg is elismert szakteknitely: Bánóczy Jolán és Gera István professzorok vállalták és szakmai tanácsaikra támaszkodhattam.

Végül, de nem utolsósorban megköszönöm a Semmelweis Kiadó szakembergárdájának és Tancos László igazgató úrnak a könyv igényes és szép kiállítását.

